

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14784549>

IQTISODIY BARQARORLIK VA GLOBAL IQTISODIY O‘SISH

Tursunova Aziza Xoshimovna

Muhammad Al-Xorazmiy nomidagi

Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

Qarshi filiali o‘qituvchisi

Annotatsiya. Kelajak avlodlarning o‘z ehtiyojlarini qondirish qobiliyatiga ziyon yetkazmagan holda, hozirgi avlodning ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan insoniyat taraqqiyotining samarali yo‘nalishidir.

Kalit so‘zlar: iqtisodiy barqarorlik, global iqtisodiy o‘sh, texnologik inqilob, inflyatsiya, iqlim o‘zgarishi, xalqaro savdo, yashil iqtisodiyot.

KIRISH

Maqsad – yashash sharoitlari va resurslar inson ehtiyojlarini qondirgan holda, sayyoramizning yaxlitligini xavf ostiga qo‘ymasdan, jamiyat yaratishdi. Iqtisodiyot, atrof-muhit va ijtimoiy farovonlik ehtiyojlari o‘rtasidagi muvozanatni ta‘minlash barqaror rivojlanishning asosiy maqsadi hisoblanadi.

Xulosa Iqtisodiy barqarorlik va global o‘sh o‘rtasidagi aloqa juda murakkab va o‘zaro bog‘liqdir. Barqaror iqtisodiyot global iqtisodiy o‘shni rag‘batlantiradi, shuningdek, global o‘sh iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashga yordam beradi. Mamlakatlar va xalqaro tashkilotlar bu jarayonlarni birgalikda boshqarish orqali barqaror va rivojlangan iqtisodiyotga erishishlari mumkin. 1987-yildagi Brundtland hisoboti barqaror rivojlanish tushunchasining keng tarqalishiga hissa qo‘shdi.

Barqaror rivojlanish tushunchasi me‘yoriy konsepsiya hisoblangan barqarorlik g‘oyasi bilan chambarchas bog‘liqdir. UNESCO ikkala tushuncha o‘rtasidagi farqni

quyidagicha tushuntirgan: “Barqarorlik ko‘pincha uzoq muddatli maqsad sifatida qaraladi (ya’ni, yanada barqaror dunyo), barqaror rivojlanish esa shu maqsadga erishish uchun amalga oshiriladigan turli jarayonlar va yo‘llarni ifodalaydi”

1992-yildagi Rio-de-Janeyroda o‘tkazilgan Yer sammitidan boshlangan Rio jarayoni barqaror rivojlanish tushunchasini xalqaro darajaga olib chiqdi. Barqaror rivojlanish bu barqaror rivojlanish maqsadlarining asosiy g‘oyasi hisoblanadi. 2030-yilga mo‘ljallangan ushbu global maqsadlar 2015-yilda Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasi tomonidan qabul qilingan. Maqsadlar qashshoqlik, iqlim o‘zgarishi, biologik xilma-xillikning yo‘qolishi va tinchlik kabi global muammolarni hal qilishga qaratilgan. Barqaror rivojlanish konsepsiyasi bilan bog‘liq ba’zi muammolar mavjud. Ba’zi olimlar uni oksimoron deb ataydilar. Chunki, ularning fikricha, rivojlanish barqarorlik xususiyatiga emas. Boshqa tahlilchilar esa hozirgacha erishilgan yutuqlarni yetarli deb bilmaydilar. Olimlarning ta’kidlashicha, barqaror rivojlanish tushunchasi ochiq talqinga ega bo‘lib, ko‘pincha noaniq va nomuvofiq deb tanqid qilinadi, shu sababli uni osonlikcha o‘zlashtirish mumkin

Barqaror rivojlanish — bu kelajak avlodlarning o‘z ehtiyojlarini qondirish qobiliyatiga ziyon yetkazmagan holda, hozirgi avlodning ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan insoniyat taraqqiyotining samarali yo‘nalishidir. U o‘z ichiga ikkita asosiy tushunchani qamrab oladi:

- "Ehtiyojlar" tushunchasi, ayniqsa, dunyo kambag‘allarining asosiy ehtiyojlariga eng yuqori darajadagi e’tibor qaratilishi lozim bo‘lgan masala;
- Texnologiya va ijtimoiy tuzilmaning mavjud holati atrof-muhitning hozirgi va kelajak ehtiyojlarini qondirish imkoniyatlariga qo‘yadigan cheklovlar tushunchasi.

Shunday qilib, barqaror rivojlanish iqtisodiy rivojlanish, atrof-muhitni muhofaza qilish va ijtimoiy farovonlik o‘rtasida muvozanat saqlashga intiladi. Biroq, olimlar barqaror rivojlanishning ko‘p qirrali tushunchalari mavjudligini ta’kidlab o‘tishgan. Bundan tashqari, hukmron bozorga asoslangan ijtimoiy-iqtisodiy-siyosiy tizimda ham ziddiyatlar mavjud. Umumbashariy barqaror rivojlanishga qaratilgan harakatlar har

bir joyda, barcha insonlar uchun istiqbol va farovonlikni shakllantiradigan g'oyat xilma-xil muammolar, sharoitlar va tanlovlarni hisobga olishi lozim.

Barqaror rivojlanishning asoslari XVII va XVIII asrlarda Yevropada ishlab chiqilgan barqaror o'rmon xo'jaligi to'g'risidagi g'oyalarga borib taqaladi. Angliyada o'rmon resurslarining kamayishi va bu borada xavotirning ortishi natijasida, John Evelyn 1662-yilda yozgan „*Sylva*“ nomli asarida shunday degan edi: „Tabiiy resurslardan ortiqcha foydalanishni oldini olish uchun har bir yer egasi daraxt ekishga o'zining milliy burchi sifatida qarashi kerak“. 1713-yilda Saksoniya saylovchisi Fridrix Avgust I xizmatidagi yirik kon ma'muri Hans Karl fon Karlovits o'rmon xo'jaligi bo'yicha 400 sahifali „*Sylvicultura oeconomica*“ asarini nashr etdi. Evelin va Fransiya vaziri Jan-Batist Kolbertning g'oyalaridan kelib chiqqan holda, fon Karlovits o'rmonlarni barqaror hosilni ta'minlash maqsadida boshqarish tushunchasini ishlab chiqdi. Uning asarlari Aleksandr fon Gumboldt va Georg Lyudvig Xartig kabi olimlarga ta'sir ko'rsatdi. Bu esa o'rmonchilik fanining rivojlanishiga olib keldi. O'rmon boshqaruvining resurslardan oqilona foydalanish g'oyasiga asoslangan yondashuvi Gifford Pinchotga ham ta'sir qildi. Pinchot AQSh O'rmon Xizmatining birinchi rahbari edi. Shuningdek, u Aldo Leopoldga ham ta'sir ko'rsatdi. Leopoldning yer etikasi 1960-yillarda atmosferani himoya qilish harakatining rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatdi. Barqaror rivojlanish maqsadlari (BRM) barqaror taraqqiyotning ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik jihatlarining o'zaro bog'liqligini ta'kidlab, global, milliy va mahalliy darajalarda keng qamrovli siyosat va amaliyotni targ'ib qiladi. Majburiy xususiyatga ega bo'lmasada, BRM global muhokamalarga, siyosiy kun tartiblariga va tashkiliy ustuvorliklarga sezilarli ta'sir ko'rsatdi, biroq tub o'zgarishlar hali ham cheklangan darajada qolmoqda. 2030-yilgacha bu ulkan maqsadlarga erishish uchun hamkorlikdagi moliyalashtirish, texnologik innovatsiyalar va kuchaytirilgan global sheriklik hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. www.trend.az/casia/uzbekistan/2438516.htm
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. –T.:”O‘zbekiston” nashiryoti. –2021-y. –461 b.
3. Вебер, А., Хоутеллінг, Г., Кристаллер, В., Куклінський, А., & Робсон, П. Теоретико-методологічні основи регіоналістики.
4. <https://dtai.tsue.uz/index.php/dtai/article/view/v2i424>
5. Deutsche Welle, Deutsche. „Why Biodiversity Loss Hurts Humans as Much as Climate Change Does“. Ecowatch (2019-yil 6-may). Qaraldi: 2019-yil 10-may.